

«Երբ աստանոր և այլ ինչ նկատելի, ըստորում ծանուցանեն իրաւագէտը Լատինացւոց՝ որք փորձ են իրացն : Լատումանգամհանդիպեալէ զի թէպէտ յանուն քահանայատեւտին է գրեալ կոնդակ ինչ կամ՝ յղեալ իբրև հրաման ՚ի գիմաց նորա, բայց ոչ այնպէս որպէս հրամայեցաւն ՚ի քահանայատեւտն, այլ փոփոխութեամբ իւրի, այսինքն կամ՝ յաւելուածով կամ նուազութիւնով կամ այլոյլութեամբ ոճոյ բանից նորա . փոխուանալ քառիս յորդրեմէ՝ գնելով հրապիմէ, կամ վճռելիս . փոխանակ բաւաւ արծաւն է՝ գնելով պարսէ, հարկ է, և որ մեծն է՝՝ զմասնաւոր և զերս

ընթացում որ իւր տեսութեանը գայ, հորինարած, բոլորիւնը մայիսի 4-16ին Փարիզէն մեկնած պիտի ըլլայ դէպ ի լոնտոն երթալու յայցելու թիւն Վիթորիա մեծափառ թագուհւոյն :

Ենդիւր լրագրութիւնները այս լուրը հրատարակելով, մեծ հաճութիւն և գոհունակութիւն կը ցուցնեն բարձրագոյն կայսերազուն Սեծ-Վիթին այցելութեանը վրայ . որուն զինուորական տաղանդները և գերազանց կատարելութիւնները ի վաղուց անտիքաջ ճանաչելով, արժանաւոր գովութեամբ յիշատակած են և կը յիշատակեն միշտ :

Լատրիոյ վեհափառ կայսրը և կայսրուհին մայիսի 4ին ըստ նոր տուժարի մեծ հանգիսի և փառաւորութեամբ մտան Հունգարիայի Բեշդմարբադքը . որուն բնակիչները ջերմեռանդ սիրով ընդունեցան իրենց ամենասիրելի վեհապետները . որոնք երկու ամիսի չափ պիտի մնան, կըսեն, յիշեալ երկիրը :

Բեշդի քաղաքայեւոր ընկերութեամբ քաղաքական ժողովոյն անդամոց, հետեւեալ ատեն նախօրութիւնը ըրաւ ի շնորհաւորութիւն վեհափառ կայսր և կայսրուհւոյն բախտեանը :

«(Գոտտափառ Տէր և վեհափառ տիկին, «Բեշդի քաղաքին երեսփոխանները ձեր նուիրական Վեհափառութեանը ամենայն խոնարհութեամբ կը ներկայանան, յայտնելու համար իրենց անհաճական խորին յարգանքը և իրենց անսահման հաւատարմութիւնը :

«Եւս հաւատարմութիւնը՝ զոր Բեշդի բնակիչները զգուշութեամբ պահպանեցին միշտ իբրեւ իրենց ամենէն հին և ամենէն սիրելի ժառանգութիւնը, կը յայտնուի այսօր հազարաւոր անձանց ուրախութեան և ջերմեռանդութեան աղաղակներէն և գոհութիւններէն զոր կը մատուցանեն Ստուծոյ վասն բարեբաղդութեանը որ կը վայելեն այսօր, կարող ըլլալով իրենց անհաճական յարգանքը մատուցանել բարեգութեանը և ամենասիրելի կայսրուհւոյն իւրեանց :

«Եւրանի թէ այն օրերը՝ զորս ձեր Վեհափառութիւնները պիտի հաճին մեր մէջը անցնել, այն օրերը կըսեմք նպատումատու ըլլան հաստատելու ձեր սրտիցը մէջ զհամադրման թէ բնակիչները այս քաղաքին, որ զգալի կերպիւ կը ծաղկի շնորհիւ ձեր տէրութեան քաղցր կառավարութեանը, երախտագէտ սիրով և յա-

ւիտենական հաւատարմութեամբ կ'ապուած են Ձեր Վեհափառութեանը հետ, թէ այս հաւատարմութիւնը իրենց ամենէն մեծ երջանկութիւնն է, և այս երջանկութիւնն է որ աղաղակել կուտայ իրենց՝ ի խորոց սրտէ :

«Ենց ցէ վեհափառ կայսրը,
«Ենց ցէ վեհափառ կայսրուհին» :

Ուստի օգոստափառ կայսրը բարեհաճեցաւ յետագայ ինքնագիր նամակը յուղորդել ներգործական առանձին խորհրդական և արտաքին գործոց տեսուչ Գորդչաքոֆ իշխանին :

«Ենցաղագրութեան վերաբերեալ ձեր տաղանդները և ձեր հմտութիւնները ի մասին քաղաքական գործոց, զորս ստացայք յընթաց բացումամայ՝ որ մնացիք Լատրիոյ զանազան արքունեաց քով պաշտօնիւ արտաքին կարգի գեւպանի և լիակատար իշխանութիւն ունեցող գործակալի ի կողմանէ մերմէ, և յատկապէս ձեր ընթացքը Վենայի խորհրդակցութեան մէջ որ տեղի ունեցաւ 1855ին, որոշեցին մեր ընտրութիւնը՝ արտաքին գործոց տեսուչ անուանելու զձեզ : Եւս պաշտօնը սկսաք ի գործ դնել ծանրակշիւ ժամանակի մը մէջ, յորում գործադրութիւնը պայմանաց հաշտութեան որ Փարիզի մէջ նոր կատարուէր էր, հաստատուն և հեռատես հսկողութիւն մը կը պահանջէր : Եւս պայմանաց վրայօք ետքէն պատահած սխալ բացատրութիւնները կրնային վերստին նսեմացնել Լատրիոյ քաղաքականութեան նոր պարզած հորիզոնը : Եւս զոր ժողովութիւնը առաջնորդ ունենալով ձեզ, և ընդհանուր անդորրութիւնը հաստատուն պահելու համար մեր ունեցած մտերիմ բաղձանացը համեմատ վարուելով, յաջողեցաւ ձեզ հեռացնել խոհմաբար զհետեւութիւններէր այս սխալ բացատրութեանց և ամբաստել Ուստի բարեկամական յարաբերութիւնները ամեն տէրութեան հետ :

«Եւս օրինակ ծառայութիւնները լիովին իրաւունք կուտան ձեզ սուրբ Վրասիայի կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը ստանալու . զոր հաճութեամբ սրտի մատուցանելով ձեզ, կապահովեմք ձեզ միանգամայն մեր կայսերական անդրդուելի բարեսէր զգացմունքը» :

Սարտենիոյ պատգամաւորաց խորհրդանոցը իւր անդամոց խիստ մեծազոյն մասին հաւա-

նութեամբ, ընդունեցաւ զառաջարկութիւնը օրինաց . որով Ղենուիայի զինուորական նաւաբանը Լատրիոյ քաղաքը պիտի փոխադրուի :

Եւս ծանրակշիւ խեղճոյն վրայօք բաւական քննադատութիւններ և սաստիկ վէճեր եղան Սարտենիոյ խորհրդանոցին մէջ, և այս առթիւ ոմանք ի պատգամաւորաց խիստ ծանր խօսքեր զրուցեցին Լատրիոյ, Ենդիւր, և Վաղրիոյ տէրութեանց դէմ : Ղենուիայի երեսփոխան մօսիւ Բրոֆէրիօ պատգամաւորը ևս սաստիկ թշնամաւոր խօսելով յիշեալ կառավարութեանց դէմ, և մանաւանդ Լատրիոյ, Ենդիւրի և Հռոմի տէրութեանց դէմ, հետեւեալ կերպիւ սրատախանութեամբ անոր՝ Վաղրիոյ կոմսը, որ ինչպէս յայտնի է, Սարտենիոյ արտաքին գործոց տեսուչ և պաշտօնէից ժողովոյն նախագահն է :

«Հիմա որ խաղաղութեան մէջ կը գտնուիմք և պարտաւոր եմք յարգել զգաղապարութիւնները զորս ըսած եմք օտար տէրութեանց հետ, օրինաւոր բան չէ անոնց դէմ սաստիկ թշնամանք և չարամիտ գրգռութիւններ արտասանել : Եւս ժամապատիւ մօսիւ Բրոֆէրիօ պատգամաւորին զրուցած խօսքերը ամենին օգտակար չեն հայրենեաց . բայց զժաղգութեամբ չափազանցաբար և խիստ չարաչար կերպիւ գործածեցին այս զենքը : Նոգուտ զգրգռութիւնները և առկար թշնամանքները, փոխանակ տկարացնելու, կը զորոյցնեն զանոնք՝ որոց դէմ կը դրուի յուրիս : Եւս հայրենեաց օգուտը կը պահանջէ որ այս ընթացքէն հեռի կենան : Լատրիոյ կը յաւանդու որ մօսիւ Բրոֆէրիօ պատգամաւորը այսպիսի ընթացքի մը մէջ գտնուեցաւ» :

Ինչպէս կը տեսնուի, Վաղրիոյ կոմսին այս խօսքերը շատ խաղաղասիրական են, և անշուշտ բարի ազդեցութիւն մը պիտի ընէ Լատրիոյ կառավարութեան վրայ : Եթէ յետ այսօրին այս առաջին պաշտօնէին գործքերը համաձայնելու ըլլան վերջիշեալ իւր խօսքերուն, տարակոյս չկայ թէ Լատրիոյ և Սարտենիոյ մէջ պատահած գոտութիւնը շուտով պիտի վերջանայ և քաղաքական յարաբերութիւնները պիտի շուրջանան նորոգուելու անոնց մէջ :

Փարիզի Եւստիլ Եւստիլ լրագրութիւնը կըսէ թէ, Վաղրիոյ կոմսին այս խաղաղասիրական խօսքերէն ոմանք յայտնապէս կը դատաւարտեն զքաղաքական ընթացքը, որուն նոյնիմբն կը հետեւան անցեալ տարի :

Ենդհանուրն շրջելով, և այլն : Վասնզի ընթերցող պաշտօնեայք գործք կամ օրինակօրէ՝ մասնաւոր դիտումն ինչ ունենալով, բազում անգամ հանդիպի զի պաշտօնեայք թախանձեալ յայլոց կամ յանձանց՝ կարեւոր դատեն գրեթէ ինչ կոնդակ կամ վճիռ . և ոչ գտեալ դիպող ժամ, կամ վասն այլոց նկատման, ոչ հանեն յատեան պապին գայն բան, այլ միայն զիմաստ նորին և զգործութիւն բանին ծանուցանեն նմին, և զարտաքին հաւանութիւնն ընկալեալ հրատարակեն զայն յանուն քահանայապետին : Եւ սակայն երբ անյաջող դիպին եւք իրացն, և բնաւ իսկ անեւ գտանին, յետս կուգն փութով . . . Թող զայն զի երբեմն նոքա որք խորհրդական ժողովս առնեն, կոնդակս գրեն, և թախանձանօք հաճեցուցեալ զղապսն ի յանձնաւորութիւն՝ ասեն ի կոնդակին՝ թէ պապէս հաճոյ թուեցաւ քահանայապետին, կամ թէ այս վճիռ եղև առանձնական հաճութեամբ պապին :

«Երբ որովհետեւ ի ստիպելոյ սովորական հարկին ստէպ հանդիպին այսպիսի իրողութիւն, այլք ևս սովորեալ են քննել և զննել, և առանց քննութեան քննուեն : Եւ եթէ այլք այսպէս վարին, Հայք զի՞նչ ունիցին առնել, որք ոչ քննելոյ միջոց ունին, և ոչ զհանդաւանս իրացն գիտեն : Վասնորոյ և եթէ հասցն առ նոսա կոնդակ ինչ, ոչ զնի ի գործ . մանաւանդ զի տեսանեն՝ զի յայնմ կոնդակի չկայ ինչ նոր . որ ինչ յայլ ժամանակս պէսպէս պահանջմունք (անտեղիք) լեալ են յազգէն ի վերայ ինչ ինչ ծիսից և արարողութեանց, դարձեալ նոյն բանք ի նոսին բովանդակին . և զի այն իբր բաղում անգամ քննեալ և փորձեալ են յառաջին կաթողիկոսաց և ի թագաւորաց : Հայոց, և

չեն յաջողեալ, ևս առաւել յայժմոյս չյաջողի ասելով, լուրութեամբ՝ միայն յորդեն . և այսպիսի լուրութեամբ, որպէս և երբեմն պատահ խանտուութեք ի ձեռն միջնորդաց (որ երանի թէ անխաղախ հաստենք յարեւելից մինչև յարեւմուտ) ծանուցանեն, և ծանուցեալ իսկ են քաղում անգամ՝ թէ չունիմք կարողութիւն յայսպիսի իրս ձեռնամուխ լինելոյ :

«Զորորդ բնդգիմութիւնն այս է, զի ասեն՝ թէ Հայք ոչ թող տան ումեք բողբեք կամ աղերս ընծայել գրով և բանիւ առ որբազան պապին : Եւ թէ պետ ըստ ինքեան սուտ է . բայց թէ և ճշմարիտ լինէր ըստ իմիք, ի՞նչեւ վերայ գրելոցս՝ բաւական պատճառ գորին քաղայայտ լինի . այնու ամենայնիւ կայ և այլ հարկեցուցիչ պատճառ՝ որ ոչն թողապետեան առնել զայլ յայժմու ժամանակի, յորում փոփոխեալ է վիճակ իրաց և կառավարութեան : Եւս ճշմարիտ է, զի եթէ պապն անձամբ անձին տեսնէր զբառն, և ինքնին որոշէր, Հայք կամաւոր մտօք համարձակ թողապետեանին բողբել ինչ, մանաւանդ թէ ազգն ողջոյն գիմէր առնա՝ բանգատ ունեւոյ զաղերայից և այլն : Եւս զարդիս, որպէս և յայտ է, ձեռք և մատուցել այլոց խառնին ի նոյն : Երբ բողբէր օք, կամ գիր աղերսանաց մատուցանէ առ սրբազան պապին . նա հրաման տայ՝ զի քանի մի կարգի նալք հանդերձ աստուածաբանօք իւրեանց քննութիւն արարցին ի վերայ իրացն, և ապա յատեան իւր հանցեն : Եւս յիրաւի բարեգէտ իմն է . բայց այն աստուածաբանք տե՛ս զի՞նչ առնեն . հային թէ այնց վերակացու կարգինաւոյ միտք կամ հաճոյք յոր կողմն միտեն, և ըստ նմին ջանան ուղղել զընթաց քննութեան,

ըստ այնմ պատճառս խուզեն, և ըստ՝ այնմ զկարծիս իւրեանց առաջի գնեն կարգինաւոյ . և նոքա իբրեւ ըստ վճռոյ աստուածաբանից կարգեն և որոշեն զբանն, և ըստ այնմ որոշման հաւանութիւն թախանձեն ի սրբազան պապին : Եւ սովորութիւն ևս չիք, և անմարթ իսկ է լինել, զի բողբելն կամ աղերսարկուն տացէ կարգելալ աստուածաբանս ընդդէմ այնոցիկ աստուածաբանից՝ զորոց կոսկածի . և յոչ լինել այսր՝ այլ աղգ հանգիպին եւք իրացն, թէ ոչ յամենայնի՝ գէթ յորովակի : Օայս քաղ գիտեն Հայք, և զփորձն իսկ առեալ են բաղմօք ի ժամանակս Ուրբիւնեանց, զորս լաւ է լռելն տեսեալ ևս են՝ զի այսպիսի անձինք պաշտօնեայք ճշմարտութեան, և թիւակից գործունեայք նոցա, առաւել ունին գնեն չարախօսաց քան բարեխօսաց . զպարտաւոր քան իրաւաւօսաց . սմին իրի և չառնեն իսկ բողբումն ինչ, և չպարտաւորին ևս առնել, զի ոչ ժամանեն ի նպատակն . . .

«Հաստացելոցս աստի դիւրու իմանան ընթերցողք, զի ազգ մեր չունի ինչ բնդգիմութիւն առ սուրբ գահն առաքելական, այլ ընդունի զնախագահութիւն նորին (զառաջնութիւն գահին և ոչ զիշխանութիւն ի վերայ իւր) . բայց արտաքին ոսոխք մեր չտեսեալ ըստ հաճոյս իւրեանց զնշանս արտաքինի ի վերայ նոցա, պէս պէս չարախօսութիւնս յօդեն՝ թէ նոքա մերժեն զգահն : Որք զայսպիսիս խօսին՝ ոչ Հայոց ինչ ստանան, այլ անձանց իւրեանց քննեն, և անձամբ զանձինս պարտաւոր կացուցանեն յատենին Ստուծոյ և եկեղեցւոյ» :

Չամենայն վարդապետին այս խօսքերը մէջ բերինք՝ ոչ թէ իբրեւ լուսաւորչական աստուա-

—Աստորիոյ Նախարար անուն կայսերական ֆուէ կաթը անցեալները թրեւտի նաւահանգստէն ուղիորդեցաւ երկրագունտիս բոլորովը շրջան մը ընկելու ընդ հրամանատարութեամբ Պէրնար, սո Ուէլլոթորֆ սեպուհին, որ Աստորիոյ կայսերական կարգի երկրթեայ պատկին ասպետ է։

Սեկնելու մամանակը, ըստ սովորութեան թնդանթները արծակելով ողջուեց քաղաքը, նոյնպէս ինքն ալ ողջուեցաւ քաղաքէն։

Սինդու Նախարար երկրիս բոլորովը պարտելու կելէր, Բարոնէս գործէնը ուղղակի լմեքիկա ու Բարեյուսոյ Ղլու ինը և Բիրիկէի արեւմտեան կողմերը երթալու ճամբայ ելաւ։

Նախարար ֆուէկաթը 1800 տակաւաջափ (մէկ տակաւաջափը 2000 լիտր ըսել է) բեռ կրելու զօրութիւն ունի, և թէպէտ 44 թնդանթ տանելու բաւականութեամբ չնուած է, սակայն 30 թնդանթ միայն առաւ հետը։

Իւր ծածկին (կիւմբէթ) երկայնութիւնը 150 ոտնաջափ է, լայնութիւնը 45 ոտնաջափ և խորութիւնը գրեթէ 19 ոտնաջափ։ Իսկ ջրին մակերևութէն վեր բարձրութիւնը 18 ոտնաջափ է, և կայմերուն բարձրութիւնը 178 ոտնաջափ, Նախարար մէջ 351 նաւաստիք կան։

Կըհաստատեն թէ այս երկար ճանապարհորդութիւնը միայն գիտական տեղեկութեանց չվերաբերիր, այլ քաղաքական նպատակ մըն ալ կայ անոր մէջ։ Վանդի յայտնի է որ Նախարար ֆուէկաթը Չինաստանի ջրերն ալ պիտի երթայ ուր երկար ժամանակ պիտի մնայ կրեն։

—Սեկնի Ներսիսիոյ մէջ, ինչպէս նմանապէս Ներսիսիոյ սահմանադրական տերութեանց մէջ ազգային երեսփոխան ընտրուիլ մեծ պատիւ է, և իւրաքանչիւրը ամեն օրինակոր քանքը ի գործ կըդնէ ընտրողաց մեծագոյն մասին հաճութիւնը ձեռք բերելու համար։

Պէրնար (Օպերէլը) քաղաքութեան գործին նայելով, զոր յառաջ կըբերէ Սինդի Նախարարը լրագիրը, տիկինները գործունեայ մասնակցութիւն մը ունեցեր են ընտրութեան մաքաւմանը, որ տեղի ունեցան Նիդըրլանդ մէջ։ Ի Նիւտերֆիլդը քաղաքը, կրնէ յիշեալանգղիական լրագիրը, միտար լընոյտ, իւր ընտրութիւնը ձեռք բերելէն յետեւ, համբուրց իւր լծակիցը ի ներկայութեան հաղորաւոր ընտրողաց, որոնք գումարեալ էին Սինդի Նախարարը կոչուած հրապարակը, և յիշեալ տիկինը և իւր այլը միաբանութեամբ ողջունեցին այս խիստ մեծ ժողովը։

Ճարանի կարծիք, վասնոր եթէ այնպէս ըլլար՝ բացէ ի բաց կըհերքէր պապերուն իրաւասութիւնը ի վերայ ամենայն ազգաց իրաւասութեանէ, հապա իբրեւ հռոմէական Հայ աստուածաբանի, որուն միտքն ու գիտումն է՝ միջնորդ միաբանութեան ըլլալ երկուց ի կեղեցեաց, բայց չա՛նարով որ ազգային իշխանեցւոյն և առաջնորդաց իրաւունքներն ու աղաւթութիւնները պահուին, և ոչ թէ այժմու հռոմէական Հայ առաջնորդաց պէս բոլորովին լատինական։ Փորձը և ժամանակը բաւականէն ալ աւելի ցուցուց թէ Չամբան Հոր և իր համախոհից անկախութիւնը կատարութեան չունի, այսինքն թէ Հռոմէայ աթոռն ու կարգիները քանի որ իրենց անիրաւ պահանջմանցը վրայ ոչ միայն հաստատուն կեցած են, այլև օրըստօրէ պահանջմանքնին կաւելընեն, այլ և ալ եկեղեցեաց իրարու հետ միաբանիլ կարելի չէ, մանաւանդ թէ կրփոխոյնի որ նոյն իսկ կաթոլիկ ազգաց եկեղեցիները՝ ինչպէս որ նոյն պատճառաւ հետզհետէ բաժնուեր են հռոմէականէն, այսուհետեւ ալ բաժնուին ու բաժնուին։

Իհա Վաղդիս օրինակ է առջևնիս։ Թէպէտ և ընդհանրապէս բոլոր ազգը իսկիւն կրօնի, բայց իրքը երկու մաս բաժնուած է՝ ըստ եկեղեցական կարծեաց և իրաւանց։ Սէկ մասը կրօնի գաղղիական (gallicane) կամ ազգային, մէկաւը՝ հռոմէական կամ անդրլեւանական (ultramontaine)։ Որչափ գիտուն և քաջ աստուածաբաններ որ կան՝ առաջին մասին մէջեն, և որչափ որ տգէտ, փաւստ կամ չորրորդ եկեղեցականներն ու աշխարհականներ կան՝ երկրորդ մասին մէջ են։ Սոս արքիեպիսկոս այլ և այլ պատճառներով (որ

որոտ չունին Ռատելին ընտրութեան յաջող վախճանը՝ ըստ մեծի մասին, իւր լծակցին) էտի Ռատելին ներկայութեանը և գործունեութեանը արգելքն է, որ իւր երկանը հետ ներկայացաւ հրապարակական ժողովը մէջ, և ընտրողաց գումարուած տեղուանքէն յաճախ անցնելով կըշնդակայէր պղտիկ տղայի մը ձեռքէն բռնած, և զուարթեալ զիմօք ու ժպտանօք կողմնէր զամէնքը։ Այս ընթացքով ընտրողաց գրեթէ բոլոր սիրտերը շահեցաւ։ Էտի Սինդիս Հոփ, որ Սինդիսի մարքէզին գումարն է և միտար Պէրնար ֆուէկաթը չորին լծակցն է, ըստ վկայութեան մեկնեցուն, իւր երկանը ընտրութիւն իւր գործունեութեամբ կարող եղաւ ձեռք բերելու, որ Սինդիս քաղաքին կողմնէ պատգամաւոր կարգեցաւ։ Այս աղիւսական տիկինը անգագար կըշնդակայէր կաթով Սինդիս քաղաքին մէջ՝ այցելութեան երթալով ընտրողաց։ Այս ընտրութիւնը լմննալէն ետեւ, իւր բնակարանին պատշգամբը (շահիշիք) ելլելով՝ անկէց առեւնախօսութիւն մը ըրաւ բաղմութեանը՝ որ կը տեսնէ թէ քանի մը րոպէ ետեւ իւր երկանը ըրած ատենախօսութեան խիստ պատուական էր։

Վիտել արժան է որ, Նիդըրլանդ քաղաքներէն անգամայ մը ընտրութիւնը բաւական ծախսոյ կարօտ է։ Ռատել ըստ Նախարար ֆուէկաթի կիցները մտաբերեցին ստորագրութեան ցուցակ մը բաւալ, անոր ընտրութեանը պատճառաւ եղած ծախքը վճարելու համար։ Յիշեալ աղիւսական լրագիր իմանալով այս եղած առաջարկութիւնը, յայտնեց հրապարակաւ թէ չկրնար ընդունել իւր կուսակցաց այս նուէրը, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրելով ի վերայ անպատեհութեանցը, որ կրնայ ծագիլ գրամական օգնութեան մը ի կողմնէ իւր բարեկամաց։

Ռատել քաղաքի լրագիրը այս լուրը տալէն ետեւ, կըյարէ թէ լրա Նախարար ֆուէկաթի հարստութիւնն ունի և կրնայ իւր քսակէն վճարել բարեկամներն անգամ ըլլալու ծախքը, որչափ որ ծանր ալ ըլլայ։

—Սինդիս—Նիդըրլանդ քաղաքին մէջ կըկարգամբ։ Սինդիս անհամար քանակութիւնը նիւթերուն, որ կըգործածուին ի չինութիւն հալոյալ կան պարանին (հալոթ) փան հեռագրութեան Սինդիսի և Սինդիսի, զարմանք պիտի պատճառէ անշուշտ անոնց՝ որ տեղեկ չեն այս գործոյն մեծութեանը։ Այս թաքեղաւ ըսուած խէժով զանգուած թէլին երկայնութիւնը 400000

հոս գնելը աւելորդ է) անդրլեւանականաց սկզբունքները շատ տարածուեցան դաղղիացի եկեղեցականաց մէջ, և գլխաւոր տարածողներէն մէկն եղաւ Յովսէփ տը Սինդի անունով մըլեւնախան մասնագիրը, որ Սինդի անունով գիրք մը ունի՝ այս նիւթի վրայ ամեն տեսակ մաշկալ կան վարդապետութեամբ ընցուն, այնպէս որ գաղղիացի աստուածաբաններէն մէկը հառաչելով մը կըգրէ թէ «Այսօրու օրս սուտ նախանձալու զուգեմ մը մարդեալ մարդիկ կան որ մեր եկեղեցոյն աղաւթութեան փառաւոր շղթան կարել կուզեն։ Թէ որ անոնց խօսքին նախընդ, Վաղդիս եկեղեցոյն գերազանց վարդապետաց խօսքերը կասկածելի եղեր են։ Հռոմէայ չափազանց պահանջմանքներուն դէմ կենալով՝ առաքելական տիպէն ապստամբելու պէս բան մը դարձեր է»։

Արդ թէ Վաղդիսից քաղաքի գանգատելու իրաւունք ունին, հապա մերազնեայք ինչ պիտի ըսեն՝ երբ կրտսնեն որ իրենց մէջ կան այնպիսի մարդիկ որ իտալիոյ աստուածաբաններէն աւելի ջերմեւանդ են, և գրեթէ պապէն աւելի կաթոլիկութիւն կըծախեն։ Սինդիս Բեւրմիստի պէս հռոմէականներն որ պապը անխալէ կըսէին, անկէց անդին չէին անցնել, մերոնք, Հայ ծնած ու մկրտուած անձինք, իրարու հետ վիճելու ատեն՝ մէկն որ հաղցընէ տաք տաք թէ «Սինդիս պապը լատին է», պատասխան կուտայ գլխացիկը՝ ձայնը աւելի բարձրացնելով ու աշուրները պատուտելով, «Լատին չէ նե հայոս ինչ է»։ «Չունեն բարեմիտներ, կամ զբարեմիտս խաբէր ուղղութիւնը, թէ ասոնք

մըլն պիտի ըլլայ . այսինքն բաւական պիտի ըլլայ 11/2 անգամ՝ շրջապատել երկրագունտը։

«Պղնձե թէլը» որ երկրորդականութիւնը հաղորդելու ծառայելու է, գրեթէ 20000 մըլն երկայնութիւն պիտի ունենայ, և երկաթէ բաւակ թէլը՝ որ անոր գուրծի պատասը (սարդը) պիտի ըլլայ, կրնալու է 70 անգամ շրջապատել երկրագունտը, կամ պիտի կրնայ մեր երկրագունտէն մինչեւ լուսինը երթալ և վերադառնալ ըստօրում 400 հազարէն մինչեւ 500 հազար մըլն երկայնութիւն ունի։

«Եթէ այս առաջարկութիւնը յաջող վախճան մը ունենայալ ըլլայ, մեր ժամանակին ճարտարապետութեան արհեստին ամենէն մեծ յաղթանակը պիտի ըլլայ . և յայնժամ կրնանք յուսալ տեսնելու որ՝ մինչեւ ցայսօր անձանթ հաղորդեցուցիչ գիծերը՝ երկրագունտոյ վրայէն աւելի ուղղութիւն անցնելով, միւսնոյն վայրկեանէն մէջ լուրեր տանին ամենէն հեռու տեղուանքը։

Արշալուս 532 թուոյն մէջ՝ Փարիզէն յուղարկուած յայտարարութիւն մը հրատարակած եմք ի մասին տպագրութեան «Շար Հայ պատմագրաց» անուամբ 14 պատմաբան հեղինակներու զորս արժանապատիւ Հասնադարեանց տէր Վալարպետ գիտնական վարդապետը կաշխատի իրոյն ընծայելու միաբանական բաժանորդութեամբ ուսումնասիրաց Աղգիս։

Սոսերս կիմանամք թէ յիշեալ տպագրութիւնը՝ ողորմութեամբն լատինոյ, շուտով պիտի սկսի . վասնորոյ նորէն կըհրաւիրեմք ազգասէր և ուսումնասէր անձինքը, որ իրենց վեհանախական նպատակ չիկնայեն այսպիսի ազգագուտ գործոյ մը համար, որ անտարակոյս ամեն կերպ քաջալերութեան արժանի է։

Յայտնի է որ, իւրաքանչիւր «Շար Հայ պատմագրաց» մատենից, կամ ամբողջ 14 կազմեալ հատորներու ստորագրութեան զինն է 84 ֆրկանիսի վճարելի։ Իւրաքանչիւր հատորի գինն զատ, տպագրութեանէն ետքը համեմատաբար պիտի օրոշուի։

Եւստակի յիշեալ պատմագրաց անուններն։

Վեռնի վարդապետ՝ պատմիչ արշաւանաց Արաքսացոց ի Հայոս։

Սովսէս Վաղդիսիւսի պատմիչ Աղուանից . Ստեփաննոս լատինի տիեզերական պատմիչ . Մատթէոս Նիդըրլանդի պատմիչ միջին դարուց . Նիդըրլանդի պատմիչ միջին դարուց .

ոսովսց և տգիտաց խօսքեր են . թող բանան լատին և իտալացի աստուածաբանից գրքեր, կրտսնեն որ իրաւցընէ լատինոյ հաւասար իշխանութիւն և պատիւ տուողներ խիստ շատ կան պապերուն։ Սինդիս Վաղդիս մէջէ որ գեռ կըպտնուին այնպիսի քաջ աստուածաբաններ որ աներկիւղ համարձակութեամբ իրենց ազգային եկեղեցւոյն, և անով ընդհանրական սուրբ եկեղեցւոյ իրաւունքները կըպաշտպանեն ընդդէմ պապականաց։

Եւ եթէ ասոնք, (որ օրչափ ալ ինքնիշխան ըսեն իրենց եկեղեցին) չեն կրնար ժխտել թէ իբրեւ մասն արեւմտեան եկեղեցւոյ՝ Հռոմէայ պատրիարքական աթոռոյն հպատակ պիտի ըլլան գոնէ գլխաւոր խնդիրներու մէջ) այսպէս կը խօսին, հապա ինչ ըսելու է մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ օրգւոյցը որ ոչ երբէք պապերուն իշխանութեան տակը մտած են ազգովիմք, ոչ լրջակունեաց, ոչ լաբարտունեաց, ոչ Ռուս թիւեանց ատենը, և ոչ իսկ թագաւորութեան բոլորովին վերցուելէն և ազգին դէպ ի աշխարհիս ամեն կողմը ցրուելէն ետքը։

Այս համառօտ բացատրութիւնը յուսանք թէ բաւական սեպուի առայժմ այն մեր Վերադարձի պատմութեանը մէջ ըսած խօսքին։ Եթէ նիւթոյն ծանրութեանը նայելով՝ այնպէս երեւնայ ոմանց որ իբր թէ ուրիշ ոճով պէտք էր խօսիլ վրան, կըյիշեցնենք անոնց որ օրագիր է կարգադրածին, յորում աստուածաբանական ոճի ճշգրտութիւն, չկրնար պահանջուիլ։

Վահրամյանի զեմախարհի ոտանաւոր պատմիչ Ռուբինեանց .
Մարգարիտ աբեղա՝ պատմիչ գործող թաթարացի ի Հայո .
Սամուէլ Մեղի՝ ժամանակագիր .
Վարդան վարդապետ՝ տիեզերական պատմիչ .
Սիբայէլ Մարի՝ ժամանակագիր .
Սիւրբաթ Մարի՝ ժամանակագիր .
Ստեփաննոս Օրբելեանց՝ պատմիչ Սիւնեաց .
Թովմա՝ պատմիչ գործող Լանկեմանց .
Սմբատ սպարապետ՝ պատմիչ Ռուբինեանց :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , 15 ՄԱՅԻՍԻ

Քաղաքականութիւնը առայժմ հանգստութեան մէջ կը գտնուի . և կենցաղագէտ երեւելի անձանց ուշադրութիւնը յատկապէս գրամական խնդիրներու վրայ դարձած է . այսինքն գլխաւոր գրամանոց մը հիմնադրելու ամենահարկաւոր գործոյն վրայ իրենց կաշնատուի :

Միտքը Վուլքանի մեղադրութեան և ընդունուած մեծ իրամանոցը , որուն պայմանները խիստ օգտակար էին թուրքաստանի և յաջորդութեամբ պատկուելու մեծամեծ անկախութիւններ կար , գործադրութեամբ ի դերն ելաւ ի պատշաճաւ գրամական ճգնաց և ներգործութեան լոնտոն . որ տակաւին կրտէս :

Իրամական այսպիսի դժուար պարագայի մը մէջ , յայտնի է թէ որեւիցէ կերպիւր գրամանոց մը կազմելու ջանքը դիւրին գործ չէ այժմ : Իսկ և այնպէս մայրաքաղաքիս գլխաւոր սեղանաւորներէն և երեւելի փառաւորներէն ի դաւանանք նոր առաջարկութիւններ եղան ըստ այսմ ժամին : Եւ յայտնաւոր Քանախանի լրագրութեան գրածին նայելով , Վաղարշի իրամանոց անուամբ հիմնադրութեամբ գրամանոցին առաջարկութեամբ շուտով յաջող փախճան մը գտնելու շատ անկախութիւններ կուտայ : Եւ հաստատութեան գրամագրութեամբ 5 միլիոն օսմանեան լիւս պիտի ըլլայ . այսինքն 250 հազար բաժին պիտի ունենայ , որ իւրաքանչիւրը 20 լիւսային կընէ 5 միլիոն օսմանեան լիւս . Եւ բաժիններէն 150 հազարը անմիջապէս պիտի փառաւորուի և մնացեալ 100 հազարը՝ հարկը պահանջելու ժամանակը ծախու պիտի հանուի : Կը հաստատեն թէ քանի մը օրուան մէջ արդէն 50 հազար բաժին փառաւորուելու է Կոստանդնուպոլսոյ մէջ . ուստի ըստ երեւմանց՝ Վաղարշի իրամանոցը յաջող փախճան մը պիտի ունենայ . և տարակոյս չկայ թէ տեղութեան ամեն կերպ օգտիյ յառաջարկութեանը մեծապէս նպաստամատոյց պիտի ըլլայ . փաստորդ թուրքաստանի հարուստ անձինքը կը ստորագրեն մտերմ սրտիւ գործակից ըլլալ այս երեւելի և ամենահարկաւոր հաստատութեան օր յառաջ ի գործ դրուելուն :

Կայսերական հրովարտական՝ Կարնոյ տուժարակալ Հէֆթէթ պէյը՝ Պաշտատի նահանգին ընդհանուր հարկապահանջանուանեցու , և ուտիկանութեան ժողովոյն անդամ Նէշէթ պէյը՝ եկամտից մասնաժողովոյն անդամ՝ կարգեցաւ .

— (Գոստատաւոր Սուլթանը հաճեցաւ Սէճի տիէ կարգին երկրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհելու մօտիւ Տէհէզ Ռուսաց զօրապետին :

ՔԱՆԱԳԱՆԱԿԱՆԻՔ

Չմիւսնիս , 17 Մայիսի :

Մահմետականաց պայքարը երկու շաբթի օրէն սկսեալ՝ երեք օր սովորական արարողութեամբ և խիստ անգործութեամբ կատարեցաւ : Եւս առթիւ բազմաթիւ թնդանութեան արձակեցան . քաղաքիս ամրոցներէն և օսմանեան պատերազմական սուլթէն , և բարեկամ տեղութեանց հիւպատոսարանները իրենց դրօշակները քաշած էին ի պատիւ օսմանութեան :

— Սէճին իրտանից Վիթթորիա վեհափառ թագուհւոյն ծննդեան տարեգարձը՝ ամսոյս 12 ին կիրակի օրը սովորական հանդիսիւ կատարեցաւ իւր լիւրի Նիզիւրի հիւպատոսարանը : Կէօրին քաղաքիս ամրոցներէն և նաւահանգիստը դաւնուող օսմանեան և գաղղիական պատերազմական նաւերէն թնդանութեան արձակեցան ի նշան խնդակցութեան և յարգանքի :

— Եւս օրերս քանի մը գործութիւններ տեղի ունեցան . որոց մէջ նշանակութեան արժանի է գաղղիական փառաւորների մը գործողութեան . որուն գումարը 12 հազար ֆրանքի կը հասնի : Եւս վաճառականը գաղղիական նոր եկած էր , շերտ մը խողակ ծախու առնելու համար :

— Կիւրոսէն կը բերէ թէ նոյն կղզւոյն Նիքոլիա մայրաքաղաքը մայիսի 1ին հրկիզութիւնը մը տրտահելով , բոլոր շուկան մէջ լի փառաւորներով պրերէ , որոց մեծագոյն մասը Նիզիւրի բամպակեղէն ձեռագործ են եղեր : Կը հաստատեն թէ եղած քիւսար հինգ միլիոն դրուանքի կը հասնի :

— Փարիզի Սիւրբ անուան պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Պարսից տէրութեան և Նիզիւրի մէջ եղած հաշտութեան դաշնագրութիւնը ստորագրուեց 2-14ին վաւերացաւ ի թէ հրան Պարսից Հաճէն , և նոյն ամսոյ 5-17ին յաւաքակեցաւ ի Պաշտատ :

— Պալիէնայի վեհափառ թագաւորը մայիսի 5ին հասաւ ի Փարիզ , ուր մեծ պատուով և արժանաւոր յարգանքով ընդունուեցաւ : Կը հաստատեն թէ Նորին Վեհափառութիւնը Նաբոլէոն կայսեր հետ անձամբ պիտի խորհրդակցի Զոնապտանի թագաւորական օթոնոյն յաջորդութեանը վրայ և հաստատուն կերպիւր պիտի կարգադրէ այս խնդիրը : Պալիէնայի թագաւորը Փարիզէն Լոնտոն ևս պիտի ելլայ , կըսեն , Նիզիւրի օգոստոսիա թագուհւոյն հետ ալ խորհրդակցելու՝ այս գործոյն վրայ :

— Լորտ Վելլերսթըն՝ Նիզիւրի վեհափառ թագուհւոյն կողմէն պաշտօնական կերպիւր իմացուց բարեկամութեան թէ Նորին Վեհափառութիւնը բարեկամեցաւ իւր օգոստոսիայի գումարը նշանելու իրուսից Զոնապտանի կողմէն իրանին հետ : Զիշեալ ազնուական զօրք յաւաքակեցաւ , թէ հարկ է որ բարեկամութեամբ բարեկամութեամբ և արժանաւոր օթիտ մը սահմանէ արքայազն իրանուհւոյն համար :

Եւս բարեկամութեամբ առթիւ լորտերուն խորհրդանշանը նմանապէս ազգային պատգամաւորաց ժողովը դատ դատ խնդակցութեան և բարեկամութեան գրուածքները պատրաստեցին . քուէարկութեամբ՝ օգոստոսիա թագուհւոյն մատուցանելու համար :

— Հարուսային Ռուսիոյ նաւարկութեան և փառաւորականութեան նորահաստատ ընկերութիւնը շատ շոգեմեղեր ստացարձ էր ի Լոնտոն : Եւս շոգեմեղերէն հինգ հազար արգէն հասեր է (Օսէսայի նաւահանգիստը :

ԱՌԻՏՔԱՆԱԿԱՆԻՔ

Չմիւսնիս , 17 Մայիսի :

Եւս շաբթու 250 քուէրձի չափ տորոն (քէօք-սոյա) վաճառեցաւ 298-315 դրէն կենդինարը ըստ տեսակին : Նէշէթ պէյը՝ դիւրութեամբ կը ծախուի 5-6 դրէն օխան : Փարսիաւոր ևս դիւրաւ վաճառ է . և այս շաբթու 5-500 կենդինար Նիզիւրի տեսակ ապրանք ծախուեցաւ , 75-79 դրէն կենդինարը : Խահլէին գինը՝ ըստ տեսակին 780-850 դրէն 100 օխան : Հաքարիը՝ 345-355 դրէն կենդինարը : Նիզիւրի բամպակեղէն ձեռագործները հանգարուութեան մէջ են :

ԾԱՆԱԽԻՃԱՆԻՔ

Սեփապոյի յարգի պարն Զար-Թիւնը Խաչարեան իշտանոյանէ , իւր առայժմ իւր հասարակ ըլլալու իւր բնակարանէն . Սեփապոյի Զար-Թիւնը՝ Սեփապոյի պապիներէն սկսաւ շէնքը : Սեփապոյի իշտանագիրը չալէլ Կալ-Քալէլ անիւն իշտանագիրն իւր գրապոնը , որ (Ռոման Պանայիսի Բիւրոյն է :

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՄԻՒԹԱՐԱՅ ԲԱՆԱԿԱՆՍԻ ՍԿԵՐԱՅԻՆՈՅ
Յարգիս համարադրութեան երկրորդական Վաղարշի
Տպաւալարուողէմ
Ի պարանիս՝ Երէն Զար-Թիւնը 1857 :

Այս գրքիւր որ մօտ օրերս Երուսաղէմոյ սրբոց Զար-Թիւնը տպարանը տպուած է , երկրորդական զարու հեղինակութիւն է լիցիւրէ կարգու և գեղեցիկ հայկաբանութեամբ յօրինուել ի Սիւրբաթ քահանայի Սիւնեացոյ , կամ ինչպէս ուրիշ ձեռագիր օրինակ մըն ալ կը գտնուի Սիւրբաթ վարդապետ Տաւադուր , և

հրօսարեալ ի փոս Սիւնեաց , ուսիւ և Սիւնեացի ալ անուանել է : Հիւսիս Սիւնեացի թագաւորին յատուկ հրամանաւ և ուրիշ երեւելի երկրագիտաց յարգանքով գրած ըլլալով աւելի փառաւորութիւն և օրութիւն տոնացած է բուն իսկ ճառին մէջ պարտաւորութեամբ անհատականութիւն և լուսաւոր ապացուցութեանը և ճշմարտութեանը վրայ :

Յիշեալ հարցումիւր դրօշակ ինչպէս որ լրագրի 538 թուոյն մէջ ծանուցել էինք , պատուելի պարոն Տիգրան Հ. Ռ. Սալաւանեանց զիտաւորութիւն ունէր բաժնաւորաց օգնութեամբ տարէ տարու : Ծանուցումը հրատարակելէն զերթ քսան օր ետքը յատուկ նամակաւ մը լուր տանելով թէ ամենապատիւ տէր Յովհաննէս սրբազան Պատրիարքը բարեկամեցաւ օգնութեամբ զերթէր է ինքը տարէ տարու : Զարդոյ տպարանին մէջ , այս պատճառաւ հրատարակուելու որ ազգագուս նպատակը ի գործ դրուել : Թէ ի պատիւ սրբոց Սիւնեացի և սրբազան Պատրիարքին և թէ անգուստ ծախելու եւս մնալու և նոյն գրամով ուրիշ ի պատրաստի եղած ազգային հին հեղինակաց աշխատանքիւն թիւնները տպուել : Սալաւանեանց արժանապատիւ պարոն Տիգրանը նոյն նիւթոյն վրայ՝ այսինքն Վաղարշի հաւասարութեան և Հաւանայ ամսոյն կարծեցիկ զիտաւորութեան գաղափարը որ ժամանակին սկզբնաւորութեան և Հայոց մօտ հոգի մեկան ամսոյն ի վաղուց հետէ ինչ կերպ համարուած ունենալուն , և նոյն իսկ տեսարկին վրայ բաւական տեղեկութեամբ օրնօրնութիւն մը շինած ըլլալով , որ տեսարկին հետ տպուելու զիտաւորութիւն ունէր , այս անգամ յիշեալ յօդուածը մեզ յուզարկած է . զոր Արշալուստ յարգելի թիւեան մէջ հրատարակուելու միտք քննելու :

ԲԺՇԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

ՍԵՂԱՆԻ ԹՈՒՄԱՅԻ ՀՈՐՈՒՆԻ

Հաղարարու անձինք ամեն ազգէ՝ կրնան վկայել այս օգոստայի դեղին գործութիւնները և յատկութիւնները , և ապացուցանել ի պահանջը հարկին , թէ ասոր գործածութեամբ մարդոյս մարմինը և անդամները առողջութեան ընտանցան , յետ ի գործ գործածելոյ ուրիշ գանազան դեղեր : Կրնայ մեկը խիստ յայտնապէս համոզուել այս սպեղանիկին սրանելի բժշկութեանը վրայ , եթէ կարգաւոր ըլլայ օրագիրները , որոնք այս բաները անդադար կը պատմեն շատ տարիներէ հետէ : Այս պատմութեանց շատերը այնքան զարմանալի են , մինչև որ բժիշկներէն ամենէն հուշակաւորները կ'ապշտեցնեն : Որոշակ մարդիկ այս գերագոյն և ազնու դեղով վերստին ստացակ գործածութիւնը իրենց բազկաց և սրնաց (պաշտագ) , զինչ շատ ժամանակ նայուելու հիւանդանոցաց մէջ , ուր հարկ լըլարը զինչիւր իրենց անդամը մեկը կորել տարու : Ասոց մէջ շատերը այս ապացուցանանքները թող ապով և իրենց օտի ծածկելով , որ չըլլայ թէ ան անուշեղ ցանակ գործողութեան մը երեւակայ ըլլան , կատարեալապէս բժշկեցան յիշեալ անպիսի դեղը գործածելով : Այս բժշկեալ մարդիկներէն շատերը՝ երկրորդականութեան ջերմեանով զգացմունքը շարժեաւ , վկայեցին և հաստատեցին այս բարեբար փախճանեցաւ : Եւս իրենց քաղաքապետ լորտին և ուրիշ պաշտօնատարաց լոնտոնի , իրենց վկայութեանցը մեծապէս հաստատութեան տալու համար :

Ոչ որ պիտի շուսահատել իւր հիւանդ կացութեանը վրայ , եթէ բաւական փառաւորութիւն ունենար ինամբ փորձելու այս դեղը և շարունակելու այս դարմանը , որպիսի ժամանակ որ իւր անտիւն բնութիւնը կը պահանջէ : Եւ այս բանին հաստատուն փախճանը պիտի ապացուցանէ թէ , Դիւս և Լուս ապահանջին իւր Բժշկութիւնն :

Այս սպեղանիկ յատկապէս հետեւեալ հիւանդութեանց համար օգտակար է :

- Վիրաւորեալ սրունքները :
- Ծիւծերուն հիւանդութիւնները :
- Խաղաւարտը մորթոյն (բիւսթիւն) :
- Խառնածք մեղաց և փոքրիկ ծանծերու :
- Հաղարարու գործողութիւնը : Զեղքուածք ձեռաց :
- Բաղակեղ (շիֆիկէն) : Զաւթ որովայնի :
- Զմեռահարութիւնը (Թափուր կեօզիկ) :
- Բարձրակումի երակաց և սրունց (պալուր) :
- Սրտի ուղի : Ուսոյցը մասնաց :
- Զրգողութիւն (սրագ) : Օձիկ (երանձրգ իւլթի) :
- Ուսոյցը որովայնի , կողից , և երաստանի :
- Ուսոյցը իւր (նիզիւր) : Բորոտութիւն :
- Երկկամաժեղութիւն (նէֆրիթ) :
- Զաւթ երեսաց , կողից , և անդամաց :
- Տեւաւորութիւն (մայար) :
- Յօդացաւորութիւն (բիւսթիւն) :
- Խոյլ պարանոցի (սուսա) : Ուրիւրութիւն (լէփր) :
- Արեան ապակաւութեան պատճառեալ դեղք :
- Արեւի պատճառեալ վէրք :
- Գոնդութիւն գլխոյ (գէլ) և ուրիշ տեղեաց :
- Պալարք (շիւ) : Փողացաւք :
- Գլխացաւորութիւն : Աւրացաւորութիւն :
- Չղացաւորութիւն սատիկի դեղք :
- Ուսոյցը (դիւս) : Վէրք (լիւս) :
- Վիրաւորեալ քանազան անոթ , որպիսի են վէրք , այրուց (շիւ) և քաղցկեղ :

Այս սպեղանիկ կը վաճառէ ի Լոնտոն միտք Թովմա Հոյօնեանի գործատուը , որ է Սեփապոյ ըստեալ թիւ 244 : Իսկ օտար երկիրները իրաւոր դեղաւաճաւոր քով կը գտնուի : Իրմիկի մէջ սինեօր Անճիւր Զիւտիկ դեղաւաճաւոր խանութը կը ծախուի . որ ի իրանից թագը Սոլ-Լուսի ծախեալ ըստեալ փողոցը թիւ 50 :

Այս սպեղանիկ ամանները գանազան մեծութեամբ են . և կը վաճառուի 9-22 և 33 դրուան իւրաքանչիւր , և ամէն մեկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ , որ յիշեալ սպեղանիկ գործածութեան վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ , գաղղիարէն , անգլիարէն և հայերէն լեզուաւ :

Միտք Թովմա Հոյօնեան իւր այս դեղօրէնց համար Ամերիկայի Նիւ Եորք քաղաքը ևս նոր գործատուներ մը հաստատեց , որ ըզտուեն ի Մէյսըն Լէն փողոց , թիւ 80 :

Հրատարակէ և տէր լրագրոյ :

Դ. Կալա Վ. Պալարարեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԵՎԵԼԱՅՍԻ ԱՐԱՐԱՏԵԼՆ